

Особливості організації і проведення батьківських зборів

В організації і проведенні класних батьківських зборів необхідно рішуче уникати суттєвих помилок, які ще, на жаль, мають місце в практичній діяльності частини класних керівників. Зокрема, йдеться про такі недоліки: запрошення батьків на збори через обов'язкові записи в учнівських щоденниках; призначення зборів у незручний для батьків час; перетворення зборів у своєрідне "судилище" над окремими батьками; об'єктивування негативних сторін поведінки окремих учнів; відсутність належного такту й дотримання вимог етики.

Батьківські збори мають відповідати таким педагогічним вимогам:

- сприяти формуванню згуртованого батьківського колективу, вихованню соціально-правової відповідальності батьків за виховання дітей;
- проводитися систематично, забезпечувати наступність у розв'язанні виховних завдань;
- забезпечувати оптимальні умови для оволодіння батьками психолого-педагогічними знаннями сімейного виховання;
- сприяти забезпеченню єдності виховних впливів школи й сім'ї на вихованців;
- забезпечувати формування узгодженої колективної думки, яка позитивно впливала б на процес виховання;
- створювати позитивний психологічний, емоційний і соціальний клімат для утвердження національної гідності батьків і національного виховання;
- сприяти підвищенню авторитету вчителів-вихователів, школи і батьків;
- демонструвати батькам успіхи їхніх дітей у навчанні й вихованні як результат спільної діяльності батьків і вчителів-вихователів.

Для успішного функціонування колективу батьків учнів класу, підвищення дієвості батьківських зборів необхідно створювати органи самоврядування. Таким органом, зокрема, є батьківський комітет. Він обирається у складі 3—5 осіб на загальних зборах батьків класу. Члени батьківського комітету обирають голову. Завдання батьківського комітету — сприяти педагогічному колективу у вихованні й навчанні школярів, допомагати класному керівникові створювати сприятливі економічні умови для проведення навчально-виховної роботи.

Кожен член батьківського комітету повинен користуватися визнаним авторитетом у батьків, володіти організаторськими здібностями, бути зразковим вихователем своїх дітей, добрим сім'янином. Члени батьківського комітету повинні відчувати відповідальність перед громадою за виховання дітей і дорослих, уміти зберігати відомості про особливості стану справ в окремих сім'ях, не робити їх предметом пересудів.

Батьківський комітет за умов розумного педагогічного впливу з боку класного керівника може стати надійним помічником учителів-вихователів в організації і проведенні класних батьківських зборів.

Батьківські збори проводяться 5—6 разів упродовж навчального року. Їх проведенню має передувати копітка робота класного керівника. Особливу увагу слід приділити підготовці й проведенню перших зборів батьків, з якими класний керівник ще мало знайомий. Для цього треба детально ознайомитися з учнями класу (демографічні дані, стан здоров'я, успішність у попередніх класах, особливості соціально-психологічного розвитку), відвідати учнів удома з метою знайомства з їхніми батьками; у бесідах з колегами, які працювали з учнями в попередніх класах, з'ясувати деякі аспекти взаємин батьків з педагогічним колективом.

У підготовці батьківських зборів беруть участь члени батьківського комітету, батьки-активісти. Питання порядку денного обговорюються на засіданні батьківського комітету.

До батьківських зборів мають готуватися й учні. Організовано й зацікавлено проходять збори, на яких батьки можуть бачити результати діяльності вихованців (щоденники, зошити, вироби з дерева чи металу, малюнки, кулінарні вироби тощо). Значний інтерес для батьків становлять виступи колективів художньої самодіяльності. Це — своєрідні звіти педагогів перед батьками про результати виховної роботи з дітьми. При цьому важливо, щоб у підготовці виставок, у творчих звітах брали участь усі учні класу. Це, по-перше, активізує колективну творчу роботу безпосередньо учнів і, по-друге, викликає особливий інтерес батьків. Досвід роботи класних керівників, які працюють творчо, свідчить, що на такі збори батьки приходять як на сімейне свято.

Важливо визначити (погоджуючи з батьками) час проведення зборів з урахуванням зайнятості їх на виробництві. Доцільно на весь навчальний рік призначити постійний день (наприклад, остання п'ятниця чи субота місяця) і час проведення зборів. Це дає змогу батькам планувати свій час.

Суттєвим моментом у підготовці зборів є форма запрошення. Не доцільний виклик батьків на збори через записи в учнівських щоденниках, через усні запрошення і т. ін. Уже формою запрошення треба надавати зборам особливої важливості, підкреслювати повагу до батьків як до своїх співників у вирішенні важливих проблем шкільного життя.

У запрошенні необхідно ознайомити батьків з питаннями, які розглядатимуться на зборах. Напевне, добре було б мати спеціальні запрошення, виконані поліграфічно. Але коли таких немає, то учні під керівництвом класного керівника можуть самі виготовити запрошення, демонструючи при цьому старанність, уміння й навички художнього оформлення. Наведемо можливий варіант запрошення.

Шановні Наталіє Іванівно та Сергію Дмитровичу! Батьківський комітет, педагогічний колектив 5-го класу запрошують Вас на батьківські збори, які відбудуться 5 квітня 2011 р. о 19.00 у класній кімнаті М 26. Порядок денний:

1. Підсумки навчально-виховної роботи учнів класу за третю чверть. *(Доповідає класний керівник Найда Н.В.)*
2. Лекція "Індивідуальні особливості фізичного і психічного розвитку дітей, урахування їх у виховній роботі в сім'ї". *(Лектор — С. М. Коваленко, шкільний психолог)*
3. Огляд виставки вишивок, аплікацій, малюнків учнів класу.
4. Звіт учасників творчої самодіяльності класу. *Чекаємо Вас з радістю. Батьківський комітет. Класний керівник.*

Підготовлені запрошення учні вкладають у конверти і вручають батькам. Якщо батьки впевнені, що на зборах класний керівник й учителі не проявлятимуть упередженості і нетактовності в оцінці діяльності їхніх дітей, не влаштовуватимуть "судилища" над ними, не принижуватимуть їх гідність, а знають, що кожні збори — це розумна школа педагогічного зростання, де всі батьки і вчителі зацікавлені, за взаємної поваги шукають оптимальні шляхи вирішення складних питань виховання дітей, вони з бажанням і цікавістю братимуть участь у всіх зборах, поспішатимуть на бесіди з класним керівником, учителями як на зборах, так і під час індивідуальних зустрічей.

Важливо продумати й інші організаційні питання: хто і як зустрічатиме батьків при вході до школи, хто проведе до кімнати, в якій відбуватимуться збори, тощо.

На зборах підбиваються підсумки навчально-виховної роботи за певний період, визначаються плани на новий. Завдання класних керівників, учителів полягає в тому, щоб підтримувати інтерес батьків до спільної роботи з вихованцем. У процесі цієї діяльності треба обов'язково показати позитивні сторони учня, успіхи в його соціально-психологічному розвитку. Навіть у слабкому, недбайливому вихованцеві важливо зуміти виділити позитивне зерно, посіяти надію на добрі паростки в серці батька й матері, а через них — у серці учня. При цьому треба виходити з позиції, що не в кожній дитині є природні можливості для досягнення успіхів у розумовій діяльності (навчанні), але кожна дитина може досягти вершин у моральній досконалості. Цим класний керівник стимулює виховну діяльність батьків і за допомогою них заохочує дітей до самовдосконалення.

На зборах недоречно об'єктивувати негативні аспекти діяльності окремих учнів, дорікати батькам за прогалини в навчанні та поведінці їхніх дітей. Така педагогічно невиправдана дія класного керівника ставить окремих батьків у незручне становище, призводить до того, що батьки учнів, які мають прогалини у навчанні та недоліки в поведінці, перестають відвідувати збори, а педагоги втрачають своїх партнерів у вихованні школярів.

Батьки повинні об'єктивно знайомитися з успіхами своїх дітей. З цією метою напередодні зборів у кімнаті вивішують зведену таблицю, що відображає стан навчання кожного учня з усіх предметів. Проте при цьому "за кадром" залишається важливий аспект характеристики школярів — рівень їх вихованості. Окрім того, кожній мамі чи татові неприємно усвідомлювати, що недоліки в навчанні й поведінці їхньої дитини стають відомими всім батькам.

Тому зручніше пропонувати батькам так звану "закриту" інформацію про навчально-виховну діяльність їхніх дітей. З цією метою класний керівник завчасно готує індивідуальні інформаційні бюлетені, з яких батьки дізнаються про успіхи дитини, труднощі, з якими вона стикається у шкільному житті. Такі бюлетені класний керівник кладе перед кожним батьком чи матір'ю на початку батьківських зборів. До наступних зборів на цьому ж аркуші фіксується наступна "порція" інформації.

Наведемо зразки таких інформаційних бюлетенів.

Зразок 1.

1. Шановні Тамаро Петрівно і Михайле Григоровичу! Ваш син Сергійко станом на 15.02.2011 має такі показники успішності з основних дисциплін:

Українська мова — 9, 9, 7, 10, 6, 11;

Українська література — 8, 8, 7, 10, 7, 11, 8, 9;

Математика — 9, 9, 7, 10, 11, 7;

Географія — 6, 9, 5, 8;

Історія — 8, 11, 9, 7;

Трудове навчання — 9, 10, 10;

Фізичне виховання — 10, 10, 11, 8;

Англійська мова — 6, 8, 8, 9, 10.

Сергійко — дисциплінований, організований, відповідальний учень. Завжди допомагає товаришам у навчанні, в господарських справах класу. Щиро дякуємо Вам за належне виховання сина. У чому потребує допомоги Сергійко, так це у більш охайному ставленні до ведення зошитів і щоденника.

Зразок 2.

2. Шановні Маріє Олександрівно і Василю Петровичу! Ваш син Тарас станом на 15.02.2011. має такі показники успішності з навчальних дисциплін:

Українська мова — 4, 4, 3, 6, 5, 3, 4;

Українська література — 3, 4, 5, 3;

Математика — 3, 3, 4, 3, 5, 4;

Історія — 3, 4, 3, 5;

Фізичне виховання — 11, 11, 10, 10;

Трудове виховання — 10, 11, 8, 9, 11;

Англійська мова — 4, 3, 6, 4, 3.

Шкода, що Тарас має порівняно низьку успішність з основних дисциплін. Він має непогані розумові можливості, але недбало ставиться до навчання. Тарас домогся добрих успіхів у фізичному вихованні та трудовому навчанні. Бере активну участь у спортивних секціях з волейболу і спортивної гімнастики. Він виявляє інтерес до виконання завдань з ручної праці, його вироби є на шкільній виставці. Але мене турбує, що в нього почали

з'являтися негативні прояви у поведінці: почав палити цигарки, проявляє грубості у стосунках з товаришами, нерідко стає призвідником бійок.

Прошу Вас зустрітись зі мною в зручний для Вас час, щоб спільно визначитися, як допомогти Тарасові.

Провідне місце на зборах мають займати питання психолого-педагогічної освіти батьків. У цьому плані необхідно продумати систему, яка охоплювала б питання педагогічної освіти батьків на весь період навчання дітей, застерігала від випадковостей, виключала дублювання. Батьки мають пройти разом з класним керівником своєрідну школу сімейного виховання.

В.О. Сухомлинський, обґрунтовуючи систему виховання молодого покоління, бачив цей складний процес в органічному поєднанні дій школи й родини. "Шкільно-сімейне виховання, — писав педагог, — не тільки дає змогу добре виховати молоде покоління, а й одночасно є дуже важливою умовою вдосконалення морального обличчя сім'ї, батька і матері. Без виховання дітей, без активної участі батька й матері в житті школи, без постійного духовного спілкування і взаємного духовного збагачення дорослих та дітей не можлива сама сім'я як первинний осередок суспільства, не можлива школа як найважливіший навчально-виховний заклад і не можливий моральний прогрес суспільства.

Життя рішуче відкинуло твердження, що майбутнє належить відірваній від сім'ї школі-інтернату. Усе, що послаблює повсякденну участь сім'ї у вихованні дітей, послаблює і школу. Звідси виходить, що одне з найважливіших завдань школи — **давати батькам елементарні знання педагогіки.**

І в іншому місці: "Повсякденні бесіди з батьками привели наш колектив до висновку, що батькам і матерям потрібна система педагогічних знань. Ми створили батьківську школу... Десять років дитина навчається в школі, а батьки вчаться у батьківській школі. Відвідують заняття і батько, і мати... Лекції читають директор, завуч, організатор позакласної роботи, вчителі, лікарі. Цю роботу колектив вважає найпотрібнішою, найважливішою серед усіх інших справ. Ми взагалі б нічого не добилися, якби не працювали з батьками".

З лекціями, повідомленнями з проблем сімейного виховання повинен, як правило, виступати класний керівник. Він, як ніхто інший, знає і відчуває ті труднощі, з якими стикаються батьки у вихованні дітей. Інтерес батьків до педагогічної інформації зростає, коли вчитель-вихователь ілюструє теоретичні положення яскравими прикладами з життя й діяльності учнівського колективу або проблем сімейного виховання, не називаючи конкретних імен. Якщо хтось із батьків і пізнає у наведеній ситуації свої дії, дії сина чи дочки, то хай подумає про це сам-на-сам. У таких лекціях батьки повинні знаходити відповіді на непрості питання сімейного виховання. Тому головне в лекції з виховної тематики - на науковій основі визначити можливі шляхи розв'язання проблемних задач, які виникають у системі сімейного виховання.

У рамках зборів цікавою формою, що сприяє підвищенню педагогічної культури батьків, є включення їх у розв'язання педагогічних ситуативних задач з питань сімейного виховання.

Наведемо приклад. *Зустрілися дві мами, їхні доньки — однолітки. Навіть народилися в один день, їм по шість років. Спочатку — розмови про стан справ, здоров'я доньок.*

— Вчора ми організували справжнє свято. Приходили в гості родичі, знайомі. Вітали нас і Світланочку з днем народження, — розповідає одна мама.

— Ми також відзначили день народження Оксаночки. Купили їй цікавий набір "Ляльку зроби сама". Не нарадується. Братик подарував сестричці спеціальне ліжечко для ляльки. Він уже в шостому класі. Сам зробив у шкільній майстерні. Весь вечір пили чай, гралися...

— А гостей не було?

— А навіщо гості? Адже це передусім сімейне свято. І нам було радісно.

— Ні, дорога моя, так не можна. В день народження дитина повинна відчувати повноту радості. У нас в цей день завжди гості, подарунки. Ми з чоловіком подарували Світланці золоті сережки... Аякже, ми ж не бідні. Шампанське, коньяк, музика.. Все було".

Учитель коментує ситуацію.

Подібні педагогічні задачі допомагають включити батьків у корисні розмірковування, допомагають їм висловити нестандартні судження. З допомогою класного керівника можна визначити оптимальне розв'язання будь-яких життєвих ситуацій.

Класний керівник добирає педагогічні ситуації залежно від загостреності педагогічних проблем, які виникають у конкретних сім'ях.

Під кінець зборів батьків запрошують оглянути виставку учнівських робіт. У ролі екскурсоводів мають виступати учні. Батьки з цікавістю сприймають творчі звіти своїх дітей (декламації, пісні, танці та ін.). Своєрідним звітом можуть бути також колективні творчі справи.

Соціологічні дослідження показують, що в багатьох сім'ях батьки-чоловіки самоусуваються від виховання дітей, нерідко знімають із себе відповідальність за формування громадянської зрілості сина чи доньки. Підвищити відповідальність батьків-чоловіків, показати їхню педагогічну роль у вихованні свого сина як майбутнього чоловіка, виховати інтерес до виховної роботи в сім'ї — важливе завдання зборів батьків.

Батьківським зборам має передувати копітка робота. Класний керівник зобов'язаний знати роль і місце батька в кожній сім'ї. Збори треба будувати за тематичним планом: "Батько — висока посада", "Ми у відповіді за сім'ю", "Батько в сім'ї" і под. Продовження розмови про роль батька в сім'ї може сприяти включенню батька у розв'язання специфічних педагогічних ситуацій, де потрібна його власна думка. Наприклад: "Ви посварилися з дружиною, надто роздратовані. У цей час зі школи повертається ваш десятирічний син. У хлопчика піднесений настрій, він отримав хороші оцінки і сповнений передчуття радості від запланованої лижної прогулянки з батьком. Як ви себе поведете?"

На таких зборах необхідно розглядати питання про роль батька у формуванні в синові специфічних чоловічих якостей (мужності, сили волі, культури взаємин з особами протилежної статі та ін.), підготовки юнаків до виконання в майбутньому функцій чоловіка, батька.

Можна також практикувати проведення зборів мам. На них доречно розглядати специфічні питання: "Особливості взаємин матері й дочки", "Статевий розвиток дівчаток і виховна роль матері", "Роль мами в неповній сім'ї", "Мамо, ваша донька закохалась" і под.

Збори мам необхідно ретельно готувати, щоб вони були школою для мам, сприяли розв'язанню складних питань виховання дітей, зміцненню відносин сім'ї і школи.

Педагоги-вихователі повинні встановлювати зв'язки з батьками ще до того, як їхні діти прийдуть до першого класу. Уже з цього періоду школа бере на себе турботу про формування педагогічної культури батьків. Тому в систему батьківських зборів необхідно включати так званий підготовчий період. Він охоплює батьків, діти яких через рік сядуть за шкільні парти. Роботу з батьками в цей період проводять учителі, яким з вересня наступного року буде доручено вести перший клас.

В організації роботи з батьками дітей, які вчаться у школі, має бути певна система, що сприяє підвищенню їхньої педагогічної культури відповідно до виховних потреб. Передусім така система має простежуватись у тематиці батьківських зборів. У табл. 3.1 наводиться орієнтовний план системи батьківських зборів у школі на весь період навчання. Пропоновані для розгляду на батьківських зборах питання є лише орієнтиром у діяльності класного керівника. Вони у жодному разі не повинні обмежувати творчі пошуки педагога, а навпаки, мають сприяти активізації його діяльності, акцентувати увагу на необхідності дотримання певної системи.

За матеріалами навчально-методичного посібника «Настільна книга класного керівника»,

Схвалено Міністерством освіти і науки, молоді та спорту України для використання в загальноосвітніх навчальних закладах (протокол засідання комісії з психологи та педагогіки Науково-методичної ради з питань освіти МОНМС України № 1 від 9 лютого 2012р.)

Автори: *А.І. Кузьмінський* — доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент Національної академії педагогічних наук України, ректор Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького; *С.В. Омеляненко* — кандидат педагогічних наук, професор кафедри педагогіки початкової освіти та соціальної педагогіки Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка
Рецензенти: *М.Б. Євтух* — доктор педагогічних наук, професор, академік-секретар Відділення вищої освіти Національної академії педагогічних наук України; *І.А. Зязюн* — доктор філософських наук, професор, дійсний член Національної академії педагогічних наук України, директор Інституту педагогічної освіти та освіти дорослих Національної академії педагогічних наук України.